

Hemşirelerde Girişimcilik Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi

Determination of Entrepreneurship Level and Related Factors in Nurses

^{id} Arzu BAHAR^a, ^{id} Elem KOCAÇAL^b, ^{id} Hacer AK^c, ^{id} Gül BÜLBÜL MARAŞ^d

^aYüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları ABD, Ankara, TÜRKİYE

^bİzmir Demokrasi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları ABD, İzmir, TÜRKİYE

^cDr. Ceyhan Nuri Kliniği, Ankara, TÜRKİYE

^dİzmir Demokrasi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı, İzmir, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Araştırma, hemşirelerin girişimcilik düzeyi ve girişimcilik düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Bu tanımlayıcı ve kesitsel araştırma, Mart-Ekim 2015 tarihleri arasında Ankara'da Turgut Özal Üniversite Hastanesi ile Yenimahalle Devlet Hastanesi'nde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini üniversite hastanesinde çalışan 145 ve devlet hastanesinde görev yapan 130 olmak üzere toplam 275 hemşire oluşturmuştur. Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmemiş olup, tüm evren örnekleme dâhil edilmiştir. Hemşirelerin araştırmaya katılma oranı %78,5'tir. Verilerin toplanmasında, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Girişimcilik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzdelik, ortalama, standart sapma, varyans analizi, t-testi, korelasyon analizi ve Tukey "post hoc" testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Hemşirelerin yaş ortalaması 30,99±8,00 olup, %93,5'i kadındır. Araştırmaya katılan hemşirelerin Girişimcilik Ölçeği'nden elde edilen puan ortalaması 128,62±1,42 puan olarak bulunmuştur. Hemşirelerin ölçekten aldığı puanlar değerlendirildiğinde, %71,31'inin yüksek düzeyde girişimci olduğu saptanmıştır. Girişimcilik puan ortalamaları ile yaş (p=0,038), eğitim (p=0,015), mesleki deneyim yılı (p=0,018), çalışılan hastane türü (p=0,012) ve girişimcilik ile ilgili ders alma durumu (p=0,040) arasında anlamlı bir fark bulunurken; cinsiyet değişkeni ile anlamlı fark bulunmamıştır (p=0,959). **Sonuç:** Araştırmamızda, hemşirelerin yüksek düzeyde girişimci olduğu ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, girişimcilik düzeyinin belirlenmesine yönelik farklı hemşire gruplarıyla yürütülecek çalışmaların yapılması önerilmektedir. Girişimciliğin artırılmasına yönelik lisans eğitiminde ve mezuniyet sonrası hizmet içi eğitimlerde girişimcilik konusuna yer verilmesi uygun olacaktır.

ABSTRACT Objective: The study was conducted to examine the entrepreneurship level and the factors affecting the entrepreneurship level of nurses. **Material and Methods:** This descriptive and cross-sectional study was conducted between March-October 2015 in Turgut Özal University Hospital and Yenimahalle State Hospital in Ankara. The universe of the study consisted of a total of 275 nurses, 145 working in the university hospital and 130 working in the state hospital. No sample selection method was used in the study, and the whole population was included in the sampling. The rate of participation of the nurses in the research is 78.5%. "Personal Information Form" and "Entrepreneurship Scale" were used for data collection. The number, percentage, mean, standard deviation, variance analysis, t-test, correlation analysis and Tukey post hoc test were used for data analysis. **Results:** The mean age of the nurses is 30.99±8.00 and 93.5% of them are women. The mean score obtained from the Entrepreneurship Scale of the nurses participating in the study was found to be 128.62±1.42 points. When the scores of the nurses from the scale are evaluated, it was determined that 71.31% of them are high level entrepreneurs. While there was a significant difference between the entrepreneurship mean scores and age (p=0.038), education (p=0.015), years of professional experience (p=0.012), the type of hospital they worked (p=0.018), and the status of taking courses related to entrepreneurship (p=0.040) respectively; no significant difference was found with the gender variable (p=0.959). **Conclusion:** Our study revealed that nurses are highly entrepreneurial. It would be appropriate to include the subject of entrepreneurship in undergraduate education and post-graduation in-service training aimed at increasing entrepreneurship. As a result of the study, it is suggested to conduct studies with different nurse groups to determine the level of entrepreneurship.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik; hemşireler; hemşirelik

Keywords: Entrepreneurship; nurses; nursing

Günümüzde, bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, endüstriyel toplumdaki bilgi toplumuna

geçiş ve bilgiye erişim kolaylığı ile girişimcilik kavramı, ekonomik kalkınmada rol oynayan önemli fak-

Correspondence: Elem KOCAÇAL

İzmir Demokrasi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları ABD, İzmir, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: elem.kocacal@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 22 May 2020

Received in revised form: 27 Dec 2020

Accepted: 21 Jan 2021

Available online: 19 Feb 2021

2146-8893 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

törlerden biri hâline gelmiştir.^{1,2} Tarihi çok eskilere dayanan girişimcilik, piyasadaki risklere karşın; ürün elde edilebilen yaratıcı ve yenilikçi işletme faaliyetlerinin yürütülmesidir.^{2,3} Girişimciliğin bir ögesi olan girişimci kişiler ise yakınındaki fırsatları görebilen, yaratıcı ve yenilikçi özelliklerini kullanabilen, doğru kararlar verebilen, öncülük kabiliyeti gelişmiş olan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik özelliğine sahip olan kişiler, işletmelerin başarısına katkıları yanında ülkelerin ekonomik başarısına da katkıda bulunmaktadır.^{3,4}

Ülkemizdeki tüm finansal sektörler içinde giderek önemli bir pazar hâline gelen sağlık sistemi, hizmet sunumu açısından en dinamik sistemlerden biridir.⁵ Bu sistem içinde talep edilen ihtiyaçların karşılanamaması ve sağlık hizmeti veren kişilerden kaynaklanan eksiklikler gibi faktörler, sektördeki yeni iş fırsatlarını gören girişimci bireyleri harekete geçirmektedir. Sağlık sektöründe yaşanan değişimler ve talep edilen iş gücü profilindeki değişiklikler, hemşireleri topluma hizmet veren kişiler olmaktan çıkarıp, kurumsal bağlamda da profesyonel hizmet verebilen bir iş gücüne dönüştürmüştür.^{6,7} Sağlık hizmetlerine olan gereksinimleri belirleyebilmek ve çözüm önerileri sunabilmek için hemşirelerin girişimcilik özelliğine sahip olması önemlidir. Bu bağlamda, girişimci hemşire profili, kendi işini kuran ve organize eden hemşire olarak tanımlanmaktadır.^{8,9} Zamanla değişen profile uygun olarak girişimci hemşireler pazarlama sektöründe, kamu ve özel sektörde faaliyet göstermiştir.^{2,10}

XX. yüzyılın başlarında gelişmiş ülkelerde, hemşireler hastaya özgü bakım vermek için bağımsız çalışırken; 1930'lu yıllara gelindiğinde hemşirelik mesleğinin işletmeye dönük sağlık organizasyonlarına dönüştüğü görülmektedir. Buna paralel olarak, hemşireler çalışan profiline işveren profiline geçiş yapmıştır.^{2,11,12} Hemşirelikte "girişimcilik" kavramı ise 1960'lı yılların ortalarından itibaren hemşirenin bağımsız rollerinden biri hâline gelmiştir.^{8,10,13}

Hemşirelikte girişimci hemşirelere olan talebin artmasına karşın, Uluslararası Hemşirelik Birliği'nin 2004 yılında yayımladığı bir rapora göre tüm dünyada çalışan hemşirelerin sadece %0,5-1 oranında girişimci olarak iş hayatlarını sürdürdükleri bildiril-

miştir.¹⁴ Amerika Birleşik Devletleri'nde girişimci hemşire oranı %0,18 iken Yeni Zelanda'da %1'in altında, İngiltere'de ise %18'dir. Kendi işletmelerini kuran girişimci hemşireler, kamu ve özel sektör alanlarında hizmet vermektedirler. Günümüzde işletmeciler olan hemşireler hasta danışmanlık hizmeti, eğitim şirketleri, evde sağlık bakım kuruluşları, yetişkinler için bakım kurumları, çocuk bakım merkezleri, toplum klinikleri, sarf tıbbi malzeme şirketleri, yazım-yayım iş yerleri ve sağlık bakım ürün şirketlerinin kurucusu ve yöneticisidir.^{8,15} Yapılan bir araştırmada, girişimciliğe yönelik eğitim eksikliği, devlet ve özel sigorta şirketlerinin ödeme yapmaması, meslektaşlarla olan problemlerin hemşirelerin girişimcilik rollerini etkileyen faktörler olduğu belirtilmiştir.¹⁰ Hemşirelik mesleğinde girişimcilikte etkili olan diğer faktörlerin hekimlerle yaşanan rol çatışmaları ve hekimlerin hemşirelerin bağımsız rollerini gerçekleştirme şüpheli yaklaşımları olduğu gösterilmiştir.^{2,12} Sağlık sektöründe yaşanan bu sınırlamaların yanı sıra hemşirelik müfredatında İlaç Enstitüsü tarafından önerilmesine rağmen girişimcilik ders ve içeriklerinin eğitim programlarına entegre edilmemesi, hemşirelik alanında girişimciliğin ilerlemesinin önündeki bir başka engelleyici faktör olarak düşünülebilir.^{6,7}

Girişimci hemşireler, yeni bir fikir, hizmet ve yeni ürünler üretmek veya var olan ürünleri farklı kullanmak için yeni yöntemler geliştirmek amacıyla yaratıcılığını kullanan yenilikçilerdir. Bu yaratıcılıklarını kullanarak çeşitli alanlarda hizmet vermenin yanında, geliştirdikleri yeni ürünleri hizmete sunarak hasta bakım kalitesinin ve mesleğin gelişimine de katkı sağlarlar. Ayrıca yaratıcılık girişimci hemşirelerin motivasyonunu artırarak iş gücü kaybını önlerken; zaman tasarrufu da sağlar.⁸ Bu bağlamda, hemşirelerde girişimcilik ve girişimciliğin bir ögesi olan inovasyon faaliyetlerinin lisans eğitiminden başlayarak desteklenmesi, mesleki gelişim ve gereksinimlerin belirlenmesi yönünden önem taşımaktadır.⁴

İlgili literatür incelendiğinde, tüm dünya ve ülkemizde hemşirelikte girişimciliğe yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışma, hemşirelerin girişimcilik düzeyleri ve bu düzeyi etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel türdedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma, Mart-Ekim 2015 tarihleri arasında Ankara'da Turgut Özal Üniversite Hastanesi ve Yenimahalle Devlet Hastanesi'nde çalışmakta olan hemşireler ile yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini üniversite hastanesinin kardiyoloji, acil, çocuk polikliniği, genel yoğun bakım, yenidoğan, dahiliye, cerrahi ve kadın-doğum servislerinde çalışan 145 ve devlet hastanesinin dahiliye, cerrahi, acil servisleri ile tüm polikliniklerinde görev yapan 130 olmak üzere toplam 275 hemşire oluşturmuştur. Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmemiş olup, tüm evren örnekleme dâhil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 18 yaşından büyük, herhangi bir iletişim engeli bulunmayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 216 hemşire oluşturmuştur. Hemşirelerin araştırmaya katılma oranı %78,5'tir. Araştırmadaki veri toplama formlarını eksik dolduran, araştırmaya iş yoğunlukları nedeniyle katılmak istemeyen ve araştırmanın yürütüldüğü sırada izinli ya da raporlu olan 59 hemşire araştırma kapsamına alınmamıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri "Kişisel Bilgi Formu" ve "Girişimcilik Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Kapsamlı literatür incelenerek hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile girişimcilik düzeyini etkileyen faktörlere ilişkin 10 sorudan oluşmaktadır.^{4,11,12,16,17} Kişisel Bilgi Formu'nun içerik açısından uygunluğu için uzman görüşü (6 hemşire akademisyen) alınmıştır.

Girişimcilik Ölçeği, Yılmaz ve Sünbül tarafından geliştirilerek, geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır.¹⁷ İki bölümden oluşan ölçeğin ilk bölümünde bireylerin tanıtıcı özelliklerini içeren 5 soru bulunurken; 2. bölümünde girişimcilikle ilgili algılarını ölçmeye yönelik 5'li Likert tipi cevapları olan 36 ifade bulunmaktadır. Ölçekten elde edilen girişimcilik puanı; 36-64 puan çok düşük, 65-92 puan düşük, 93-123 puan orta düzey, 124-151 puan yüksek, 152-180 puan ise çok yüksek girişimcilik düzeyi olarak değerlendirilmektedir.

Yılmaz ve Sünbül'ün ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,90$ 'dır.⁶ Çalışmamızda da ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,90$ olarak saptanmıştır. Girişimcilik Ölçeği, üniversite öğrencileri için geliştirilmiş olsa da öğretmenler ve yöneticiler üzerinde kullanıldığı iki araştırma bulunmaktadır.^{18,19}

Kişisel Bilgi Formu ve Girişimcilik Ölçeği, hemşirelerin kendi öz bildirimlerine dayalı olarak yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak araştırmacılar tarafından yaklaşık 15-20 dk'da doldurulmuştur. Formların doldurulması hemşirelerin birbiri ile olan etkileşimini önlemek için sadece araştırmacılardan biri ve katılımcının bulunduğu bir odada gerçekleştirilmiştir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak, Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 16.0 yazılım programı kullanılmıştır. Araştırmadaki tüm verilerin tanımlayıcı değerleri (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum) hesaplanmıştır. Sayısal değişkenler arasındaki ilişkiler varyans analizi, bağımsız örneklem t-testi, korelasyon analizi ve Tukey "post hoc" ileri analiz testi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel sonuçların anlamlılığı için $p<0,05$ değeri kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın yürütülebilmesi için Turgut Özal Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı (tarih: 09/04/2015, no: 99950669/96) alınmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü Turgut Özal Üniversite Hastanesi ve Yenimahalle Devlet Hastanesi'nden kurum izni alındıktan sonra, araştırmanın konusu ve amacı hakkında hemşireler bilgilendirilmiş ve katılımcılardan sözlü ve yazılı izin alınmıştır. Araştırma, Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Tablo 1'de hemşirelerin girişimcilik puan ortalamalarının dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan hemşirelerin Girişimcilik Ölçeği'nden elde edilen puan ortalaması $128,62\pm 1,42$ puan olarak bulunmuştur. Hemşirelerin girişimcilik düzeyleri; %71,31'inde

TABLO 1: Hemşirelerin girişimcilik puan ortalamalarının dağılımı.

Girişimcilik ölçeği puan ortalaması ($\bar{X} \pm SS$; Minimum-Maksimum): 128,62±1,42;68-146		
	n	%
Girişimcilik düzeyi		
Düşük	23	10,64
Orta	39	18,05
Yüksek	154	71,31
Toplam	216	100,00

\bar{X} : Ortalama; SS: Standart sapma.

yüksek, %18,05’inde orta ve %10,64’ünde düşük olarak belirlenmiştir. Çok yüksek ve çok düşük düzeyde girişimci bulunmadığı görülmüştür (Tablo 1).

Araştırma kapsamındaki 216 hemşirenin yaş ortalaması 30,99±8,00 (minimum: 19, maksimum: 59) iken %38’i 25-35 yaş grubundadır. Hemşirelerin %93,5’i kadın, %59,2’si lisans mezunu, %44,4’ü üniversite hastanesinde, %55,6’sı devlet hastanesinde çalışmakta olup, %44’ü 1-5 yıl arası, %29,6’sı 11-20 yıl arası hemşirelik deneyimine sahiptir (Tablo 2).

Girişimcilik puan ortalamaları ile yaş ($p=0,038$), eğitim ($p=0,015$), mesleki deneyim yılı ($p=0,012$), çalışılan hastane türü ($p=0,018$) ve girişimcilik ile ilgili ders alma durumu ($p=0,040$) arasında anlamlı bir fark bulunurken; cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,959$). Hemşirelerin yaş ile girişimcilik düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunurken; Tukey “post hoc” ileri analiz sonucu bu farkın 35 yaş ve üzeri yaş grubundaki hemşirelerden kaynaklandığı ve bu grupta en yüksek girişimcilik puan düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin girişimcilik puan ortalamaları ile mesleki deneyim yılı arasındaki ilişkinin anlamlılığı, 11-20 yıl mesleki deneyime sahip olan hemşirelerden kaynaklanmıştır. Hemşirelerin girişimcilik puan ortalamaları ile eğitim durumu arasındaki anlamlı ilişki ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan gruptan kaynaklanmıştır. Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin çalıştığı hastane türü ile girişimcilik puan ortalaması arasındaki anlamlı farkın üniversite hastanesinde çalışanlardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

TABLO 2: Hemşirelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin girişimcilik puan ortalamalarına göre dağılımı (n=216).

	n	%	\bar{X}	$\pm SS$	p değeri	t/F/Z
Yaş grubu						
18-24 yaş	67	32,9	140,88	21,72	0,038 ^a	F=2,692
23-35 yaş	61	38,0	129,98	17,69		
35 ve üzeri	88	29,1	148,57	19,75		
Cinsiyet						
Kadın	202	93,5	119,67	20,14	0,959	T=0,052
Erkek	14	6,5	98,24	21,94		
Eğitim durumu						
Lise ve ön lisans	74	34,2	130,88	21,72	0,015 ^a	F=5,071
Lisans	128	59,26	129,98	17,69		
Lisansüstü	14	6,6	140,57	19,75		
Mesleki deneyim						
1-5 yıl	95	44,0	110,16	110,16	0,012 ^a	F=3,146
6-10 yıl	33	15,3	124,86	124,86		
11-20 yıl	63	29,6	141,44	141,44		
21 yıl ve üzeri	25	11,1	130,28	130,28		
Çalışılan hastane						
Devlet hastanesi	120	55,6	110,45	33,46	0,018 ^b	t=2,943
Üniversite hastanesi	96	44,4	144,13	12,96		
Girişimcilikle ilgili ders alma durumu						
Evet	32	14,81	105,18	24,10	0,040 ^b	t=4,668
Hayır	184	85,19	90,85	13,84		

*a: Varyans analizi; *b: t testi; \bar{X} : Ortalama; SS: Standart sapma.

TABLO 3: Hemşirelerin yaş ve mesleki deneyim yılı ile girişimcilik toplam puan arasındaki ilişkinin incelenmesi.

Değişkenler	Girişimcilik toplam puanı	
	p değeri	r değeri
Yaş	0,021*	0,718
Mesleki deneyim yılı	0,046*	0,526

*Korelasyon analizi; r: Korelasyon katsayısı.

Üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin daha yüksek girişimcilik puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Hemşirelerin girişimcilik toplam puanı ile yaş ($r=0,718$; $p=0,021$) ve mesleki deneyim yılı ($r=0,526$; $p=0,046$) arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

TARTIŞMA

Sağlık hizmetlerindeki gereksinimlerin belirlenmesi ve gereksinimlere yanıt verilmesi, hemşireliğin profesyonelleşmesi ve hemşireler tarafından bilimsel gelişmelerin güçlü kullanımı ile mümkündür. Araştırmamızda hemşirelerin çoğunda girişimcilik düzeyi yüksek bulunurken (Tablo 1); ilgili literatürde hemşirelikte girişimcilik düzeyinin belirlenmesine yönelik çok sınırlı çalışma olmasının yanında, hemşirelik öğrencilerinde yürütülen çalışmalarda bireylerin girişimcilik düzeylerinin orta düzey ile yüksek düzey arasında değiştiği tespit edilmiştir.^{4,20-23} Bu çalışmalardan Bodur'un çalışmasında öğrencilerin ortanın üzerinde girişimciliğe sahip olduğu saptanmıştır.²¹ Bahar ve ark.nın yaptıkları araştırma sonucunda ise öğrencilerin girişimcilik düzeyleri yüksek bulunmuştur.⁴ Bu bulgular çalışmamızla uyumlu olup, hemşirelerin girişimcilik yönünün lisans eğitimi yıllarına dayandığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda, literatür ile uyumlu olarak daha ileri yaşın girişimciliği olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.^{16,20,24} Soysal ve Kolca tarafından yapılan bir çalışmada da hemşirelerin yaşı ile risk alma, proaktiflik ve yenilikçilik gibi alt boyutları olan iç girişimcilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.²⁰ Aynı ölçeğin kullanıldığı yöneticiler üzerinde yapılan bir araştırma sonucunda da yaş ile girişimcilik puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.¹⁹ Araştırmamızla uyumlu bu bulgular doğrultusunda; yaş arttıkça iş deneyiminin de

artması nedeniyle puanların daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Erkeklerin kadınlara göre daha girişimci olması, kültürel yapının etkisiyle belirginleşmektedir. Buna rağmen kadınlarda girişimcilik, geleneksel ataerkil görüşle belirlenmiş cinsiyet rolünü değiştirmeleri ve toplumsal arenada daha çok güçlenmeleri yönünden önem taşımaktadır. Çalışmamızda, girişimcilik puan ortalamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Tablo 2). Literatür incelendiğinde; bazı çalışmalarda kadınların daha girişimci olduğu, bazı çalışmalarda ise erkeklerin daha atılgan ve girişimci olduğu tespit edilmiştir.^{16,17,20,25-27} Bu farklı sonuçların, araştırmalardaki cinsiyet dağılımlarının çeşitlilik göstermesinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca kadınların daha girişimci olduğu çalışmalarda, bu durumun örnekleme oluşturan hemşirelerin büyük çoğunluğunun kadın olması ile ilişkili olabileceği tahmin edilmektedir.

Literatürde, yüksek eğitim düzeyinin bireyin kendi potansiyelini fark etmesi ile öz güven ve girişimcilik düzeyinin yüksek olmasında önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır.^{19,20,27,28} Nitekim çalışmamızda, eğitim düzeyi yüksek olanların daha yüksek girişimciliğe sahip olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Benzer şekilde aynı ölçeğin yöneticiler üzerinde uygulandığı bir çalışmada da eğitim durumu ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunurken; lisansüstü eğitim alanlarda girişimcilik puan ortalamalarının bulgularımıza paralel olarak yüksek olduğu belirtilmiştir.¹⁹

Sağlık hizmetlerinde görev yapacak kişilerin girişimci ruha sahip olmaları, ülkemizde yapılacak olan sağlık hizmetleri yatırımlarında katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, iş yaşamına atılmadan önce girişimcilik konusunda öğrencilik yıllarından başlayarak eğitim alınması önemlidir. Bir çalışmaya göre girişimcilik üzerine ders alan öğrencilerin daha dışa açık, akademik başarıları yüksek olanlarda da güvenilirlik ve sorumluluk sahibi olma gibi olumlu özelliklerin daha çok olduğu bulguları yukarıdaki bilgileri doğrular niteliktedir.^{29,30} Çalışmamızda da girişimcilik dersi alma ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 2). Benzer şekilde Patır ve Karahan ile Keat ve ark.nın çalışmalarında, girişimcilik dersi alanların daha yüksek girişim düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Karabu-

lut ile Doğan'ın çalışmasında ise girişimcilik dersi alınmasına rağmen çalışmaya katılanların girişimcilik düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir.³¹⁻³⁴ Bulgulardaki bu fark, araştırma kapsamındaki kişilerin farklı sosyo-demografik ve kişilik özelliklerine sahip olmasıyla açıklanabilir.

Daha uzun süreli çalışma deneyimi, bireylerin çalıştıkları alanda kendilerini daha yeterli ve donanımlı hissetmelerine, dolayısıyla öz güven düzeylerinde artışa neden olmaktadır. Bu durum, bireylerin girişimciliklerini olumlu yönde etkilemektedir. Bir işte çalışma deneyimi daha öğrenci yıllarında bile hemşirelerin girişimcilik düzeyini artırabilir. Nitekim Bahar ve ark.nın yürüttüğü çalışmada, hemşire öğrencilerin bir işte çalışma deneyimi olma durumu ile girişimcilik puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.⁴ Çalışmamızda da daha uzun mesleki deneyimi olanlarda girişimcilik düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde yapılan çalışmalarda, mesleki deneyimin girişimcilik düzeyinin artırılmasında oldukça etkili olduğu belirtilmiştir.^{27,33}

Çalışmamızda, hemşirelerin çalıştıkları hastane türünün girişimcilik düzeyini etkilediği görülürken (Tablo 2); Türkmen ve İşbilir'in özel ve kamu sektöründe çalışanlarda girişimciliği karşılaştırdığı çalışmada da hastane türünün girişimciliğe etkisi olduğu ortaya konulmuştur.²⁷ Hinz ve Ingerfurth yaptıkları çalışmada da araştırmamıza paralel olarak üniversite hastanesinde çalışmanın girişimciliği pozitif şekilde etkilediği bulunmuştur.³⁵ Üniversite hastanelerinde eğitim ve araştırma olanakları daha fazla olduğu için, bu kurumlarda çalışan hemşirelerde girişimcilik özelliğinin de daha fazla olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda, hemşirelerin yaş ve deneyim yılı arttıkça girişimcilik düzeyi de pozitif yönde arttığı saptanmıştır. Bu durum; yaşı ve çalışma süresi artan hemşirelerde bilgi ve becerinin artmasına paralel olarak yaratıcılık ve girişimcilik yönünde öz güvenlerinin artmasıyla açıklanabilir.

SINIRLILIKLAR

Araştırmalarda girişimcilik düzeyinin ağırlıklı olarak hemşire öğrencilerde yürütülmesi ve araştırmamızın farklı olarak meslek yaşamına atılmış hemşirelerle yapılmış olması araştırmamızın tartışmasını sınırlandırmıştır.

Ayrıca araştırmamızın sadece Ankara'da Turgut Özal Üniversite Hastanesi ve Yenimahalle Devlet Hastanesi'nde yapılmış olması nedeniyle tüm topluma genellenememesi araştırmamızın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Çalışma sonuçlarımıza göre hemşirelerin girişimcilik düzeyinin yüksek olduğu, yaş, eğitim, deneyim yılı, çalışılan hastane türü, girişimcilik dersi alma durumunun girişimcilik düzeyini etkilediği ve yaş ile deneyim yılı arttıkça girişimcilik düzeyinin de yükseldiği görülmektedir.

Günümüzde mesleki ilerleme ve ekonomik kalkınmanın bir gereği olan girişimciliğin desteklenmesi önemlidir. Bu bağlamda, akademisyenler ve yöneticilerin girişimci fikre sahip olan hemşirelerin cesaretlendirilmesi için hizmet içi eğitim ve bilimsel etkinlikler düzenlemesi, lisans ve lisansüstü eğitimde girişimcilik dersine yer verilmesi gerekmektedir. Girişimcilik üzerine düzenlenecek etkinliklerin sadece teorik değil, uygulamaya dayalı olarak da verilmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra girişimcilik düzeyinin değerlendirilmesine yönelik farklı hemşire gruplarla yapılacak araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Arzu Bahar; **Tasarım:** Gül Bülbül Maraş; **Denetleme/Danışmanlık:** Arzu Bahar; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Hacer Ak; **Analiz ve/veya Yorum:** Elem Kocaçal; **Kaynak Taraması:** Elem Kocaçal; **Makalenin Yazımı:** Arzu Bahar; **Eleştirel İnceleme:** Elem Kocaçal; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Hacer Ak; **Malzemeler:** Gül Bülbül Maraş.

KAYNAKLAR

- Boore J, Porter S. Education for entrepreneurship in nursing. *Nurse Educ Today*. 2011;31(2):184-91. [Crossref] [PubMed]
- Salminen L, Lindberg E, Gustafsson ML, Heinonen J, Leino-Kilpi H. Entrepreneurship education in health care education. *Education Research International*. 2014;2014:1-8. [Crossref]
- Gemlik N, Kırac R. Sağlık yönetimi öğrencilerinin girişimcilik özellikleri üzerine bir araştırma. [Research on entrepreneurship characteristics of students in health care management]. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2013;3(1):163-70. [Link]
- Bahar A, Güler EK, Arslan M, İnem AB, Çimen ZS. Hemşirelik öğrencilerinde girişimcilik düzeyi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. [Determination of entrepreneurship level and affecting factors in nursing students]. *Acı Badem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;10(3):529-34. [Crossref]
- Öztürk YE, Köksal O, Kırac R. Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. [Development of entrepreneurship scale for students of health management department]. *International Journal of Human Sciences*. 2014;11(2):582-97. [Crossref]
- Arnaert A, Mills J, Bruno FS, Ponzoni N. The educational gaps of nurses in entrepreneurial roles: An integrative review. *J Prof Nurs*. 2018;34(6):494-501. [Crossref] [PubMed]
- Whelan JC. When the business of nursing was the nursing business: the private duty registry system, 1900-1940. *Online J Issues Nurs*. 2012;17(2):6. [PubMed]
- Arslan H, Şener DK. Hemşirelikte yeni ve önemli bir kavram: girişimcilik. [A new and important concept in nursing: entrepreneurship]. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2012;20(2):140-5. [Link]
- Copelli FHDS, Erdmann AL, Santos JLGD. Entrepreneurship in Nursing: an integrative literature review. *Rev Bras Enferm*. 2019;72(suppl 1):289-298. [Crossref] [PubMed]
- Leong S. Clinical nurse specialist entrepreneurship. *Internet Journal of Nursing Practice*. 2005;7(1):1-5. [Crossref]
- Wilson A, Whitaker N, Whitford D. Rising to the challenge of health care reform with entrepreneurial and intrapreneurial nursing initiatives. *Online J Issues Nurs*. 2012;17(2):5. [PubMed]
- Sharp DB, Monsivais D. Decreasing barriers for nurse practitioner social entrepreneurship. *J Am Assoc Nurse Pract*. 2014;26(10):562-6. [Crossref] [PubMed]
- Drennan V, Davis K, Goodman C, Humphrey C, Locke R, Mark A, et al. Entrepreneurial nurses and midwives in the United Kingdom: an integrative review. *J Adv Nurs*. 2007;60(5):459-69. [Crossref] [PubMed]
- International Council of Nurses (ICN) Guidelines on the nurse entre/intrapreneur providing nursing service. 2004. Erişim tarihi: 03.07.2020. Erişim linki: [Link]
- Cheater FM. Improving primary and community health services through nurse-led social enterprise. *Qual Prim Care*. 2010;18(1):5-7. [PubMed]
- Kristiansen S, Indarti N. Entrepreneurial intention among Indonesian and Norwegian students. *Journal of Enterprising Culture*. 2004;12(1):55-78. [Crossref]
- Yılmaz E, Sünbül AM. Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. [Developing scale of university students entrepreneurship]. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*. 2009;21:195-203. [Link]
- Özbilen FM, Oklay E. Öğretmenlerin örgütsel güvenleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişki. [The relationship between teachers' organizational trust and their entrepreneurship level]. *The Journal of International Education Science*. 2017;4(10):21-37. [Crossref]
- Kosa G. Yöneticilerinin girişimcilik ve inovasyon algılarının incelenmesi: kobi yöneticileri üzerine bir araştırma. [Investigation entrepreneurship and innovation perception of SME executives]. *Journal of Business Research- Turk*. 2019;11(3):1792-806. [Crossref]
- Soysal A, Kolca D. Sağlık kurumlarında çalışan hemşirelerin demografik özelliklerinin iç girişimcilik eğilimleri üzerine farklılıklarının incelenmesi: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi örneği. [Examination of the differences of domestic entrepreneurship trends of the demographic characteristics of nurses working in health institutions: Kahramanmaraş Sütçü İmam University Health Practice and Research Hospital example]. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;15(1):227-52. [Link]
- Bodur G. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik (inovasyon) düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki. [The relationship between individual innovativeness and entrepreneurship tendency of nursing students]. *Journal of Health Sciences and Professions*. 2018;5(2):139-48. [Crossref]
- Dolu Ç, Temucin E, Özkan, HA. Hemşirelik öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile bazı ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. [Assessment of the entrepreneurial characteristics and some related factors of nursing students]. *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi; Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 2016;11(2):294-315. [Link]
- Yanikkerem E, Selçuk AK. [Factors affecting entrepreneurship tendency and social media addiction of nursing students]. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2019;6(1):15-30. [Link]
- Bozkurt Ö. Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 2006;1(2):93-111. [in Turkish] [Link]
- Şeşen H, Basım HN. Demografik faktörler ve kişiliğin girişimcilik niyetine etkisi: spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. [The impact of demographic factors and personality on the entrepreneurial intention: a study on students in sports sciences departments]. *Ege Academic Review*. 2012;12:21-8. [Link]
- Kılıç R, Keklik B, Çalış N. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü örneği. [A study on entrepreneurship tendency of university students: example of Bandırma department of business administration]. *Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*. 2012;17(2):423-35. [Link]
- Türkmen M, İşbilir U. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. [Entrepreneurship effect of tendency of socio-demographic characteristics of university students]. *CBU Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2014;9(2):18-28. [Link]
- İbicioğlu H, Baysal H, Özkul AS. The role of high education in entrepreneurship training in respect of transition economies: Albania sample. *First International Conference on Management and Economics*. 2008;1:91-108. [Link]
- Aslan H, Yıldız B, Direzinci A. Öğrencilerin girişimcilik dersi kazanımlarının girişimcilik eğilimi ve inovasyon yeteneği üzerine etkisi. [The impact of entrepreneurship course achievements of students on their entrepreneurship tendency and innovation skills]. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2017;(51):524-38. [Crossref]
- Tezcan NŞ, Karakaş A, Kingir S, Yılmaz A. Sakarya üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. [A research on the entrepreneurship trends of Sakarya University students]. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*. 2019;3(1):50-68. [Crossref]

31. Patir S, Karahan M. Girişimcilik eğitimi ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik profillerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. [A field research on entrepreneurship education and determination of the entrepreneurship profiles of university students]. Business and Economics Research Journal. 2010;1(2):27-44. [\[Link\]](#)
32. Keat OY, Selvarajah C, Meyer D. Inclination towards entrepreneurship among university students: an empirical study of Malaysian University students. International Journal of Business and Social Science. 2011;2(4):206-20. [\[Link\]](#)
33. Karabulut AT. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. [A study to determine the entrepreneurial characteristics and intentions of college students]. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi. 2009;26(1):331-56. [\[Link\]](#)
34. Doğan E. [The effect of entrepreneurship education on entrepreneurial intentions of university students in Turkey]. Ekonometri ve İstatistik E-Dergisi. 2015;23:79-93. [\[Link\]](#)
35. Hinz V, Ingerfurth S. On the relationship between organizational entrepreneurship and performance in the health care sector. Public Management Review. 2013;15(7):969-91. [\[Crossref\]](#)